

Malerierne i Universitetets Solennitetssal

Af docent i kunsthistorie ved Københavns Universitet dr.phil. Francis Beckett (1868-1943)

Fra: Særtryk af *Haandbog for Studenter*, 1919-20

Allerede 1846, mens Constantin Hansen arbejdede paa Forhallens Udsmykning, planlagde Wilhelm Marstrand Billeder til Universitetets Solennitetssal. Han tænkte sig Væggene inddelte i tolv Felter. De skulde indeholde Optrin af Danmarks Kulturhistorie, idet Rækken begyndte med Hedenold og sluttede med Holberg, der overværer Opførelsen af sin første Komædie paa "Den danske Skueplads". Men efter at Dekorationsmaleren Hilker havde malet de dekorative Rammer paa Væggene, blev der kun syv Billedfelter at udsmykke. Og da disse Rammer er holdt i Renaissancestil, faldt det naturligt, at man - af Hensyn til Salens dekorative Helhedspræg - udelukkede Optrinene af Oldtidens og den ældre Middelalders Kulturhistorie.

Udgangspunktet for det hele er Marstrands store Midtbillede paa Bagvæggen. Det forestiller Universitetets Indvielse i Vor Frue Kirke den 1. Juni 1479. Det er udført 1870-71, og ligesom alle de andre Billeder er det malet med Oliefarver paa den tørre Kalkpuds. Efter den højtidelige Gudstjeneste fremstiller Universitetets Kansler, Roskilde-Bispen Oluf Mortensen, Lærerne for Kong Kristian I. Han sidder til højre i Kirkens Kor under en rød Tronhimmel foran den søndre Række Korstole. Fra det eneste autentiske portræt, Italieneren Meliolus' Medaille, har Marstrand taget Kristian I's Hoved. Peder Albretsen, der nærmer sig Kongen, holder i Haanden Manuskriptet til den latinske Tale, han lige har holdt.

Han modtager Kongens Udnævnelse til Universitetets Vicekansler. Den statelige Herre med violet kappe er Adelsmanden Erik Nielsen Rosenkrantz, Professor i Kirkeret og det juridiske Fakultets første Dekan. Bag ham staar Kanniken Magister Jesper Henriksen fra Sandagergaard i Fyn; han blev Universitetets første Rektor. Mellem Rosenkrantz og Peder Albretsen ses den lærde Skolastiker Peder Skotte, det teologiske Fakultets første Dekan. Kunstneren har givet ham Professor Stephens' Træk. Fra Korslutningen kommer Pedellen med den mægtige Foliant, hvori de ademske Borgere skal indskrives. En dreng følger ham med Pen og Blæk. I Korstolene til venstre sidder høje Prælater og andre Gejstlige; en af dem har Marstrand givet Professor H.N. Clausens Træk. Til det gotiske Korrum har Kunstneren benyttet Studier i Peterskirken i Malmø, og den gyldne Højaltertavle er en fri Gjentagelse efter Hans Brüggemanns store Snitværkstavle i Slesvigs Domkirke. Af Hensyn til Salens Dekoration har Marstrand ogsaa givet Figurerne Dragter fra et noget senere Tidsrum end det, i hvilket Optrinnet foregaar.

Allerede i sin Ungdom haabede Kunstneren, at han i Historiemaleriet kunde forene en strengere arkitektonisk Form med en livlig malerisk Udtryksmaade. Her er det lykkedes ham bedre end i noget andet af hans fuldførte Historiemalerier.

Carl Bloch, der 1876 og 1878 malede de to Sidesfelter, har mere udnyttet Oliemaleriet til illuderende Gengivelse. I Billedet af Hans Tausen, der beskytter Joakim Rønnov, kan man tælle hver Sten i den røde Bispegaard, ad hvis Dør den angste og listige gamle Biskop flygter. Kunstneren har desuden meget stærkt fremhævet den legemlige og aandelige Modsætning mellem den folkelige Reformator og den sidste katolske Roskilde-Bisp. Men Rønnov var et Par Aar yngre end Hans Tausen, der, da det skildrede Optrin fandt Sted, var en Mand paa 39 Aar. Den 14. Juli 1533, da Herredagen paa Københavns Raadhus havde dømt Tausen til at indstille sin Skribentvirksomhed og rømme Sjælland og Skaane, vendte de Københavnske Borgere og Pøbels Forbitrelse sig mod Rønnov. For at beskytte ham mod Overlast fulgte Tausen ham fra Raadhuset til Bispegaardens Dør, hvor Rønnov rakte sin Modstander Haanden og takkede ham for hans Hjælp. Kunstneren har ogsaa fyldt Billedet med burleske Enkeltheder: Kapucineren, der vil smutte ind under Jernrækværket, holdes fast i Hætten af Haandværkeren, mens Fiskekællingen, hvis Trillebør han har væltet, løfter Aalen som en Svøbe imod ham; Gadedrengen pifter i Fingrene, og mens Kapucineren griber i Hans Tausens Kappe, maa Reformatoren lægge sin Haand beroligende paa Skulderen af Matrosen, der vil Bispen til livs med sin Kniv. Marstrands Skitse til Billedet, der sammen med Kunstnerens Skitser til Bagvæggens to andre Malerier ejes af Universitetet, er roligere i Holdningen. Bispen er nok ivrig efter at komme op ad Trappen, men Tausen har beroliget den knurrende Hob (i Blochs Maleri har Pøblen erobret Rønnovs Hat), og Billedet afsluttes til venstre af den gotiske Husrække.

Det modsvarende Maleri af Carl Bloch viser Jakob VI, der besøger Tyge Brahe paa Hven. Den lærde skotske Konge, der opholdt sig nogen Tid her i Landet, efter at han havde holdt Bryllup med den unge Kristian IV's Søster, Anna, gæstede den berømte danske Videnskabsmand paa Uranienborg den 20. Marts 1590. Paa Tærsklen foran Østportalen modtager Tyge Brahe med ærbødig blottet Hoved og Haanden paa Brystet Kongens sirlige Komplimenter. Kong Jakobs blaa, hermelinsforede Fløjelskappe gør sig stærkt gældende. Den røde Løber skiller ham fra Hofsiderne, der samtaler eller beundrer de mærkelige Bygninger; een bukker sig for at tage sin tabte Handske op. Ved Ballien med Laurbærtræet staar den ene af de to engelske Dogger, Kong Jakob skænkede sin Vært. Den tidlige Martssol falder ind over Uranienborgs mure; paa Svalegangen om Sydfløjen, hvori Laboratoriet laa, staar et Par af Tyge Brahes Disciple ved Sextanten og Himmegloben. I Marstrands skitse til billedet er der en bred, blaa Stribe af Sundet op mod horisonten. Derved afsluttes Billedet bedre end af den Skare Nysgerrige, som Bloch har malet i Baggrunden. Og i det hele har Marstrand med sikrere og fastere Haand forstaaet at underordne de karakteristiske Enkeltheder under Helheden.

Ved Universitetets Jubelfest 1879 var Bagvæggens tre Billeder færdige. Ni Aar efter er Carl Blochs Billede af Peter Schumacher og Frederik III i Jesper Brochmands Hus indført paa den østlige Tværvæg. Den maleriske Gengivelse af Bispens stille Studereværelse med Flisegulv og Stukkatur under Bjælkeloftet, er lykkedes godt for Kunstneren, navnlig det røde genskær af Kaminilden, de læderindbundne Bøger og de andre Genstande paa Hylden og Reolen. Trods sine 13-14 Aar er Student Peter Schumacher Hovedfiguren. Han staar og fortolker et Stykke af den store hebraiske Bibel, som han støtter paa Stoleryggen. Den

sølvmoersklædte Konge har overrasket skudt sin Stol tilbage fra Bordet, der er opdækket med Forfriskninger. Tankefuld ser han paa det unge Vidunder, som er ganske betaget af Øjeblikket. Thi det er første Gang Peder Schumacher træffer sammen med den Konge, som senere skulde faa afgørende Indflydelse paa hans Livsskæbne. Den, der er mindst bevæget, er Sjællands Biskop. Thi han kan staa inde for sin unge slægtning, som var kommet i hans Hus, fordi der ikke var Ro i Vinhandler Schumachers gæstfrie og støjende Hjem. Den godhjærtede Biskop, der havde mistet sin eneste Søn, opdrog ogsaa andre unge Mennesker. To af dem kigger i Smug bag Forhænget fra Naboværelset ind paa deres Kammerat.

Lige overfor dette stille Studerekammerbillede, hvori Figurerne rent malerisk har vanskelig ved at gøre sig gældende, har Vilhelm Rosenstand 1889 malet det raske Friluftsbillede: Studenternes Deltagelse i Københavns Forsvar 1658-59. Som vel bekendt fulgte de danske (og norske) Studenter med Iver og Lyst, den Opfordring, Kongen gennem Konsistorium rettede til dem om at hjælpe med at forsvare København efter Karl Gustavs Fredsbrud i August 1658. Dog stillede de visse Fordringer. Officererne maatte ikke traktere dem med Hug, Slag og unødigt Overskælden, naar de da ellers gjorde deres Pligt og adlød Kommando. Deres Underofficer vilde de selv vælge, og de vilde have danske Oberster, fordi disse bedre kendte de danske Studenter Humør. Og Humør skortede det ikke paa. Naar Minervasønnerne stod ved Arbejdet paa Volden i Ælte til Knæerne, gottede de sig over at blive tiltalte som "messieurs".

Rosenstand, der selv som Soldat var med i 64, har (i Udstillingskatalogen 1891) forklaret sit Billedes Indhold. Men naar han siger, at Forgrundsfigurerne viser Oberst Kjeld Lange instruerende en ung Professor, der fungerer som Fører, har han ikke husket paa, at Kjeld Lange, der ganske vist straks blev Studenternes Oberst, allerede faldt i Begyndelsen af September (altsaa inden det blev vinter), og at Professorerne ikke tog aktivt Del i Forsvaret. Men i øvrigt er det en virkningsfuld Komposition, under Indflydelse af hollandske Skyttebilleder. I Forgrundsgruppen, der ligesom løser sig fra Billedfladen, er den kraftige unge, solbrændte Officer i graagul Køllet, røde Bukser og gule Kravestøvler stillet sammen med den smalskuldrede og blege, sortklædte Akademiker, der holder saa uvant om sin Partisan. Og den professionelle Krigers bistre Hoved under Stormhuen kontrasterer mod Studentens lidet krigerske Aasyn. Og denne rolige Forgrundsgruppe fremhæver Hastigheden i det Kompagni sortklædte Studenter, som over Sneen, mod Blæst og Morgensol, med Dannebrog i Hjørnet af den gule smældende Fanedug, med Musketter og Musketgafler rykker ud i Stormskridt. Og ydermere er det øjeblikkelige fremhævet derved, at Rammen til venstre (dog ikke paa den her gengivne Skitse) overskærer den lille rødklædte Trommeslager og til højre Frederik III's blissede Hest foran en Skov af Piketter, mens Baggrundens Bastion, med Soldater og Kanoner, er hyllet i Morgentaage og Krudtrøg.

Mindre heldig var Rosenstand med det 1892 malede Billede skraas overfor paa den østlige Tværvæg. Det forestiller Ludvig Holberg, som fra Prosceniet overværer en Prøve paa "Erasmus Montanus", efterat den danske Skueplads var blevet genaabnet 1747. Den aldrende Baron er saa optaget af at se sine Skikkelser i Kød og Blod, at han ikke ænses Direktøren, Carl August Thielo, der henvender sig til ham, mens Montani Fæstemø Lisbed

viser sig i Prosceniumsdøren. Der prøves paa den Scene af 4. Akt, hvori Montanus med koldsindig Malice overbeviser den forskrækkede og opirrede Degn om, at han er en Hane. Helt har Degnen endnu ikke givet sig over, og Jesper Ridefoged griner opmuntrende til ham. Men hverken af Holberg eller af Aktører og Teaterdirektør har Kunstneren faaet synderlig andet ud end Kostumer og Masker, og Kompositionen, der skulde afslutte Tværvæggen, gaber med Rampens Skraalinie ud mod Frue Plads.

Lige overfor paa den vestlige Tværvæg har endelig Erik Henningsen 1896 malet et Billede til Minde om det skandinaviske Naturforsker møde, der blev afholdt i København fra 12. til 17. Juli 1847. Datoen er den 14. Juli, da Deltagerne - ogsaa enkelte indbudte bl.a. Grundtvig - om Aftenen tog med Jernbanen til Roskilde. Stedet er Palæets Gaard, med den lave vestlige Længe, Frederik V's Gravkapel og Domkirken i Baggrunden. Og Tidspunktet er den sene Aftentime, da Sang og Tale veksler, efter at Deltagerne har spist. Baade Sceneriet, Dagstiden og Momentet har Kunstneren valgt med Omsigt og udnyttet med kunstnerisk Finhed. Skønt H.C. Ørsted ikke talte ved denne Fest, har Kunstneren dog med god Grund gjort ham til Hovedfiguren, thi som den navnkundigste blandt de danske Naturforskere var han Mødets Præsident. Hans ædle hvide Hoved løfter sig over den guirlandesmykkede Talerstol mellem de tre nordiske Rigers Faner. Han er ved at slutte sin Tale. Derfor har alle Deltagerne blottet Hovederne, alle søger at opfange de sidste Ord, de fleste har rejst sig, andre er i Færd dermed, og enkelte Hatte svinger allerede i Luften. Dette Øjeblik mellem opmærksom Lytten og begejstret Bifald er Billedets kunstneriske Indhold. Og det sene Solnedgangsllys forgylder Domkirkens Mure, falder over Ørsteds Hoved og Roskilde Sangforenings Banner. I dets Skær dukker de lyttende Deltagere frem. Det fanges af den hvide Borddug med Puncheflasken og Glassene og de Roskilde-Damers Blomster, og af Friherre Berzelius' lyse Vest, graa Hat og røde Lommeklud over de guldbrunne Benklæder. Men fra Skygger og Kroge løfter sig den klamme, kølige Nat. Skildringen af denne nordiske Sommeraftenskumring bærer Billedets maleriske Stemningsvirkning.

Fire danske Malere har saaledes udført de syv Billeder i Solennitetssalen, med Optrin fra fem Aarhundreder. Forskellige som disse Billeder er i malerisk Stil og i kunstnerisk Værdi, eet har de dog fælles: som Børn af det 19. Aarhundrede, Kulturhistoriens, har alle Kunstnerne gennem Studier af Fortidens Dragter, Arkitektur og Interiører, Portrætter og Vaaben stræbt at gøre de svundne Tider levende og anskuelige.